

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. II. Rhetoricam cœlestem ab omnibus discendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Maduren-
se l. 4. flori-
dor. Gellius
l. 5. c. 10.
De forensi
Rhetoricâ
inter ma-
gistrum &
discipulû
ortamen.

rum Rhetorum pugnam è prisco scriptore recito. A
Protagoras Sophista longè multiscius, & cum pri-
mis Rhetoricâ repertis peracundus, cum suo sibi di-
scipulo Euathlo mercedem nitris uberem conditione
temerariâ pepigit, ut sibi tum demum id argenti da-
ret, si primo tirocinio agèdi penes iudices vicisset. Igi-
tur Euathlus (auctoris prisci verba sunt) postquam
cuncta illa exorabula iudicantium, & decipula adver-
santium, & artificia dicentium, versutus alioquin, &
ingeniatus ad astutiam, facile perdidicit, contentus
scire, quod concupierat, cœpit nolle, quod pepigerat.
Sed callidè ne tendis moris fructari magistrum, diu-
tulè que nec asserere velle, nec reddere, usque dū Pro-
tagoras eum ad iudices provocavit, expositâque con-
ditione, quâ in docendum receperat, anceps argumen-
tum ambifariam proposuit. Nam, si ego vicero, in-
quit, solvete mercedem debetis, ut condemnatus: seu
tu viceris, nihilominus reddere debetis, ut pactus; B
quippe qui hæc primam causam penes iudices vice-
ris. Ita si vincis, in conditionem incidisti: si vinceris, in
damnationem. Quid quæris? Ratio conclusa iudici-
bus acriter & invincibiliter videbatur. Enimverò
Euathlus, utpote tanti veteratoris perfectissimus di-
scipulus, biceps illud argumentum retorfit. Nam si ita
est, inquit, neutro modo, quod petis, debeo. Aut enim
vinco, & iudicio dimittor; aut vincor, & pacto absol-
vor, ex quo non debeo mercedem, si hanc primam
causam fuero penes iudices victus. Ita me omni mo-
do liberat, si vinco, conditio; si vincor, sententia.

Hinc geminum illud. Est apud Syracusas vir acuti
ingenii & linguæ promptioris, Corax Rhetor; Ab
hoc Tisias præceptis Rhetoricis egregiè imbutus, ne
magistro cogere tur minerval solvere, interrogavit;
Quid esset Rhetorica? Eo respondente, Effectricem
esse persuasionum; Tisias sic disertare orsus: Si tibi,
mi Corax, me nihil debere persuasero, nihil debebo,
quia non debere persuasi: si autem non persuasero,
nihilominus nihil debebo, quia me persuadendâ sci-
entiam non docuisti. Magister hoc argumentum in Ti-
siam retorquere nisus: Si mihi, ait, mercedem à te
deberi persuasero, reddes illam, quia persuasi; si non
persuasero, eam nihilominus reddes, quia discipulum,
qui præceptorem vinceret, erudii.

En forenses Rhetoricam hac & illac victricem.
Multò magis Rhetorica cælestis nunquam non vin-
cit, si velit. Donum orationis nemini Deus denegar.
Oratio nulla, modò seria, sine fructu est. Orare modò
seriò velis, & facti dimidium jam habebis. Cælestis
Rhetorica certam habet victoriani, quotiescunque le-
gitimam non detrectat pugnam.

Hic animum advertite, Lector, quidquid de Rhe-
toricâ forensi diximus; id omne de oratione, Rhe-
toricâ cælesti, dictum volumus. Hæc illa omnium ar-
tium ars lucrosissima & utilissima; hæc omnium est
potentissima, Archidiamus oliivi, Plutarcho teste, in-
terrogatus, Quantum regionis possiderent Spartani?
Quantum, ait ille, contingunt hastâ. Quæsierit quis-
piam, Quam potens sit hæc Rhetorica, & quousque
pertingat? Asserimus. Quousque oratio: ultra nubes,
supradidera, trans cælum, ad ipsum Dei solium ascen-
dit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. In hac autem
Rhetoricâ discendâ semper discipuli sumus, nec un-
quam eam satis condiscimus; in scholâ sumus, quam-
diu in vitâ. Discendi finis in cælo est, ibi oratores sunt
perfecti. Sed hoc explicatiùs sequenti capite tra-
ctandum.

Ecclesi. 3.
v. 21.

CAPVT II.

Rhetoricam cælestem ab omnibus discendam.

A Postoli primæ quidem simplicitatis viri, & à
piscatu rudes in Christi contubernium adsciti,
aliquoties tamen non levis momenti quæstiones po-
suerunt. Qualis illa fuit: Rabbi quis peccavit, hic, aut pa-
rentes ejus, ut cæcus nasceretur? Quæstio gravis & inter
Theologos discutienda. Ita Christum super excidio
Hierosolymæo differentem distinetè interrogant: Dic
nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc om-
nia incipient consumari? Quæstio prorsus seria. Christo
reditum parante in cælum: Domine, ajunt, si in tempore
hoc restitues regnum Israël. Non levis quæstio. Ita duo è
discipulis confessum in regno Christi petierunt, matre
pro filiis perorante. Petiit non infantilis. Quid subli-
mius petere potuissent? Ita Philippus omnium loco:
Domine, inquit, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Quid
petierit majus & divinius? Ita omnes uno plene ore
flagitant: Domine, doce nos orare. Toties te orantem vi-
dimus, toties ut & nos oraremus, hortatus es; vocem
igitur præi, & formulam trade precandi; docens
orare.

Cupiant discipuli à Magistro discere, quomodo
Deo loquendum sit. Et hæc illa cælestis Rhetorica
est, quam sibi nostra dissertatio sumpsit explicandam.
De Oratione hinc dicendum. Sed ut descriptionis scopus
ac finis pateat; complures Orationis partes silentio
transibimus. Nec enim nisi summam trademus, quam
necessariû & stile sit orare; nec de multiplici Oratio-
nis effectu differemus. Hoc unum sumemus expo-
nendum, quid sit *Attenta Oratio*. Hæc illa divina & cæ-
lestis est Rhetorica, quæ non hominum animos, sed
Deum ipsum in suas partes novit trahere. Hæc nubes
peperat, hæc super astra evolat, hæc cæli penetralia
subit, Deo se sinit, nec unquam quod admirabile, irri-
to conatu quassam suam perorat.

Causæ, quæ scriptionem hanc persuaserunt, com-
plures sunt. Inter ceteras istæ. Prima: Quid scitu ma-
gis necessarium, quam scire cum suo Conditor loqui?
Plurima alia tunc licet ignorare, hujus unius ignoran-
tia multò damnosissima est.

Altera causa: Omni tempore & in omni loco, lo-
cus est orationi. Sunt aliæ quædam actiones honestis-
simæ, sed non omni loco aut tempore conveniunt: O-
ratio die ac nocte, æstate & hieme, festis ac profestis
diebus, adversâ & prosperâ valetudine, domi, foris;
in templis & plateis, in lecto & extra lectum, tam ante
quam post mensam, & sub ipsâ mensâ, tam à stantibus
& jacentibus, tam à juvenibus quam senibus; ab om-
ni ætate, sexu, ordine hominum usurpanda est. Pietas
ad omnia utilis est. Quod Hebræus Psaltes affirmans: Be-
nedicam Dominum, inquit, in omni tempore; semper laus ejus
in ore meo. Eiusdem mentis optimus Regum Iosapha-
tus: Cum, inquit, ignoremus, quid agere debeamus, hoc so-
lum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Verum
nil opus hic testibus, Christi vox est: Quoniam oportet
semper orare, & non deficere.

Tertia: Cùm animus sit, de primariis Christiani
hominis actionibus, de Oratione, Elcemosynâ, Ieju-
nio loqui, Oratio jure putem, sibi principem locum
vendicat. Huc me non leviter, sincerè fateor, Augu-
stinus impulit, qui paucis plurima maximâque Ora-
tionis elogia complexus: Verè, inquit, rectè novit vive-
re, qui rectè novit orare.

Iacobus Granadus nostri ævi Theologus, duplex
divinæ ad gloriam prædestinationis signum statuit.
Primum est, propositum nunquam lethaliter delin-
quendi. Alterum, diligentia & attentio in oratione. En
divinam,

divinam, caelestem Rhetoricam, quae non facundos lo- lum & disertos, sed & beatos facit. Cur autem haec Rhetorica sit ab omnibus discenda, nunc docebimus.

§. I.

Rhetorica forensis, ut capite superiori diximus, singulare praesidium est artium & scientiarum omnium. Parum est scire, nisi scias & eloqui quod sciveris. Oratio, caelestis Rhetorica est omnium humanarum actionum, primum, singularissimum auxilium. Lacent & frigent omnia ubi oratio deest.

Commendatissimus mos est proborum hominum, qui quoties soli sunt, & elapsae horae signum audiunt, mox in genua ruunt, & orationem brevi felicem obitum à Deo petunt. Quod alibi docuimus, rectissime fieri, & maximo precantis bono. Quod Deus anno millesimo sexcentesimo decimo quarto confirmavit argumento non obscuro. Eo namque anno Conimbricæ (civitas est Lusitaniae, Doctorum domicilium) quidam sub sermone vesperem in insidijs capitalem hostem operiebatur. Animus erat transeuntem glorie ferrea salutare, & se loco trajicere incautum. Sed fecellit destinatio. Nam alter recepti moris retinens, auditore hore pulsu repente constitit oraturus, nec ad illud loci punctum pervenit, quod insidiatore occulti sibi designant. Ita hic interitum effugit non pugnando, sed precando. Inde hic mos Conimbricæ longè confirmatior est, singulis horis Matrem Domini statim precatiunculam venerari. Pietas ad omnia utilis. Nihil laboris, nihil actionis est, quod non condant & juvet oratio. In tenebris scientiae omnes errabunt, nisi faciem eis praeleat oratio. Hoc divina providentia decretum est, gratias non largiri, nisi eas desiderantibus & petentibus. Hinc Christus Samaritidis: *Si scires, inquit, donum Dei, tu forsitan perisses ab eo.* Palmes fecunda non erit, neque uvas porriget, nisi prius succum hauserit de vite. Hinc regius Vates in precibus effusissimus: *Expandi, ait, manus meas ad te; anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Toto pectore, mi Deus, auxilium tuum implo, satis gnarus pos homunculos frustra sudare, non te juvante: quemadmodum terra caeli lacrymas non crebrius infusa, aut nihil parit, aut lolium; ita mens humana crebris precibus non rigata, in malignos partus pravæ cogitationis & actionis exuberat. Sine frequenti oratione sterile scit animus.

Beatus Thomas Aquinas, Theologorum Phœbus, scribendo, lectitando, docendo, concionando plurimum laboravit: non minus tamen precando. Nam omnem suam eruditionem, & in studijs profectum, orationi retulit acceptum. Hoc autem in more positum habuit, non prius quidquam aggredi, nec electionem aut scriptionem ullam, nec disputationem, aut aliam quamcunque actionem ordiri, precibus non ritè præmissis. Vanissimos censuit labores, quibus initium non dedisset oratio. Hinc suas etiam lacrymas orationi sepe dimisit, non ignarus omnem sapientiam à Deo infundi. Atque hoc sanctissimus vir socio suo, Reginaldo secretà narratione commisit, eruditionem & scientiam, si quam haberet, non tam ingenio sese ac studio, quam fuis ad Deum precibus obtinuisse. Thomam Aquinatem aut imitabimur, quod cuius non difficile, aut labore vano consumemur. Adificat in aëre, qui studia tractat sine crebra oratione.

Franciscus Suarezius è Societate Iesv sacerdos, grandia viginti volumina illustrandæ Theologiae in lucem dedit. Vir iste dicere solebat, male se omnis eruditionis per tot annos quaesitæ facere iacturam, quam solitas precandi ac meditando horas intermittere. Eam ob causam horariae precatiōnis matutinae, licet aliò traheret occupationes urgentissimæ, desuit nunquam. Maturius etiam ceteris ante solem surgere solebat, ut

tantò liberalius orationi tempus impenderet. Ita lucem & noctem praebat oratio, totius ferè diei comes. Interdum si studiis inhærenti questio perdifficilis & implicata occurreret, à Christi crucifici pedes, quem sibi animo vivum efformarat, se supplicem abiciebat impetrando luminis: si etiamnum dubius hæreret, preces producebat, & ardentius orabat. Vt sciamus; Vera sapientia descendit de caelo, non effoditur ingenij acuminis. Ampla sapientiam: caelum pulsa, & pete illam. Rhetorica caelestis facillè quidvis à caelo impetrat.

§. II.

Altera causa, cur Rhetorica caelestis à nemine non discenda, quando summi viri, optimi Rhetores, peritissimi Oratores fuerunt. In forensi Rhetoricæ excelluerunt Cyprianus, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Lactantius: in Rhetoricæ caelesti, non solum, quos modò nominavi, sed omnes omnino sancti homines eminuerunt. E tot centenis millibus sanctorum hominum nec unicum quidem est nominare, qui hoc orationis studium neglexerit. Omnes ajo fuisse Oratores optimos, disertissimos, qui non suam tantum, sed & orbis totius causam egerunt felicissimè.

Dicere solebant veteres: Nullus Rhetor perfectus: Nec adhuc, ait Seneca, ulli corrigi, ut totam contingeret: satis felix est, qui in aliqua eius parte receptus est. Quod de forensi, idem de Rhetorica caelesti asserendum. Nemo unquam eò sanctimoniam progressus est, ut dicere audeat: Precandi artem ad linguam calleo; cum Deo loqui exactè didici. Hic omnes subinde hallucinamur, & artis, quam hausimus, obliviscimur. Idcirco assidue discendum, & nunquam non orandum. Priscis, si qui sedulitatem amassent, nulla dies sine lineâ transibat. Maiorem in precando assiduitatem exigens Cyprianus: *Christians, inquit, nulla hora transeat sine oratione.* Si quidem oraturi semper in caelo, & gratias acturi Deo, hic quod dicitur: *que dicitur, & gratias agere non desinamus.* Pari sensu Augustinus: *Meditatio, inquit, praesentis vite nostrae in laude Dei esse debet, quia exultatio sempiterna futurae nostrae vite, laus Dei est.* Et nemo potest idoneus fieri futurae vite, qui se ad illam modò non exercuerit. Modò ergo laudamus Deum; sed & rogamus Deum. *Laps nostra letitiam habet, oratio gemitum.* Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus; & quia verax est qui promisit, in spe gaudemus; quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Oremus & gemamus.

§. III.

Tertia causa, quare ars orandi tam sedulo discenda; quia caelestis hæc Rhetorica est lucrosissima, & statuat nobis auream in caelo locat, quæ diutius profectò stabit, quam illa Gorgie Leontini ab Atheniensibus posita. Quam porro lucrosa sit caelestis Rhetorica, divus Bonaventura explicans; *Quæcumque, ait, hora lucratur homo oratione devota plus, quam valeat totus mundus.* Grande lucrum unica comparandum horum. Non nescit hoc diabolus; quapropter omnem movet lapidem, ut vel oraturum ab oratione ad alia trahat, vel jam orantem in oratione turber. Fidem faciet Ruffinus Aquileiensis, qui de Macario Alexandrino juniore hæc narrat.

Nocte quadam personatus demon ad Macarii turgiolum pulsans: Abba Macari, surge, & camus, inquit, ad collectam, ubi Fratres precando vigiliam agunt. Macarius fallacias eadem demonis subodoratus: *O mendacissime impostor, ait, quid tibi societatis aut negotij est in collecta & coetu sanctorum? Cui demon blandè: Quasi verò nescias, inquit, mi Macari, nullam monachorum congregationem, collectam nullam sine nobis institui? Veni denique, & videbis quam non inanis sit nostra opera. Ad quæ Macarius: Imperet tibi*

2. Causa,

Cyprianus: *Christians, inquit, nulla hora transeat sine oratione.* Si quidem oraturi semper in caelo, & gratias acturi Deo, hic quod dicitur: *que dicitur, & gratias agere non desinamus.* Pari sensu Augustinus: *Meditatio, inquit, praesentis vite nostrae in laude Dei esse debet, quia exultatio sempiterna futurae nostrae vite, laus Dei est.* Et nemo potest idoneus fieri futurae vite, qui se ad illam modò non exercuerit. Modò ergo laudamus Deum; sed & rogamus Deum. *Laps nostra letitiam habet, oratio gemitum.* Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus; & quia verax est qui promisit, in spe gaudemus; quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Oremus & gemamus.

3. Causa,

Bonaventura: *Quæcumque, ait, hora lucratur homo oratione devota plus, quam valeat totus mundus.*

Ruffinus: *Imperet tibi*

Domi-

1. Causa, cur Rhetorica caelestis sit ad discenda. Oratio est omnium humanarum actionum auxilium. In Trimegisto lib. 2. c. 4. §. 2. Anton. Ba. In geminis de Iaculis. Orationibus lib. 3. c. 6. mibi pag. 268.

Dono. c. 4. uti. 30.

Psal. 142. v. 6.

Mens humana precibus non rigata in pravæ actiones exuberat.

B. Thomas Aquinas nihil nisi precibus præmissis aggrediebatur.

Mortuus est P. Franciscus Suarez anno 1617 die 23. Septem.

Dominus, inquit, immunde daemon. Mox sese in preces abiciens, id anxie cupivit scire, num verum esset, quod mendaciorum faber gloriaretur. Abiit ergo ad collectam, ubi ceteri Fratres vigiliis sacris operabantur. Hic denuo rogavit Deum, liceret veritatem penitius nosse. Et in toto templo discursantes vidit puerulos Aethiopas, qui mira celeritate velut volitando huc illuc ferebantur. Illic autem moris erat, sedentibus cunctis, psalmum ab uno pronuntiari, ceteris vel audientibus vel respondentibus. Hic Aethiopes parvuli vago discursu occupatissimi, sedentibus alludebant, & si cujus oculos compressissent digitis, mox ille nidare ac dormisse incipiebat: si cui digitem in os immerisissent, inertissimè occitare faciebant. Vbi verò post Psalmum ad orationem se projectissent Fratres, Aethiopi illi singulos percurrebant, & huic quidem feminam adstantem representabant, huius fabros lignarios & cementarios ante apimum statuebant, isti cenulam struendam ante oculos proponebant, apud alios alia efformabant. Quaecumque verò demones diverso luxu effinxissent, id orantes animo & cogitatione versabant. A nonnullis tamen, ubi horum aliquid tentassent, vigilantia constantia repulsi prosternebantur, ita ut iuxta hos nec consistere, nec transire illos auderent. At verò alijs longè debilibus largissimè illudebant, tergum & cervices eorum persultabant, sic eos sibi, non orationi, attentos faciebant. Hæc cernens Macarius altum ingemuit, & erumpentibus lacrymis: Respice, ait, o Domine, ne scilicet, neque mitigeris Deus. Exurge, & dispergantur inimici tui, & fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repletur illusionibus. Secundum preces ad explorandam certius veritatem, singulos scorum evocans, mansuetè ac suaviter interrogavit, an nullæ inter precadum de ædificiis cogitationes occurrissent, an non instituendum iter, aut parandâ mensam, aliudve negotium peragendum cogitassent? Patientes habuit reos. Singuli pro se quique non negarunt, ita rem habere, prout interrogasset. Hic dillicidè compertum est, vanas vagaque cogitationes, psalmorum aut orationis tempore, à diabolis obrudi, & ingeri; ab iis autem, qui omni custodia cor suum servarent, terribissimos Aethiops vi laudatissimâ repelli. Deo namque conjuncta mens & precibus, intentâ nihil alienum, nil turpe, nil superfluum aut pravum recipit. Hinc ingens & inestimabile lucrum Rhetoricæ cælestis. Firma est veritatis promissio: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.*

Macri c. 11. vers. 24.

§. IV.

4. Causa.

Quarta causa: Rhetorica cælestis ne minime utilisissima. Hoc sciamus, nullas omnino preces, & nec brevissimam quidem orationem, quæ quidem hoc nomine censenda sit, in cassum fundi. Non impetramus, quod petimus? certè vel minimam quavis precationem plurimum meremur, & plus (utar Bonaventuræ verbis) quam totus valeat mundus.

Aug. 10. 8. in psal. 85. mihi pag. 385. Psalm. 85. vers. 5.

Clarissimè Augustinus: Si ergo, inquit, tu invocas Deum, securus esto, exaudiris: pertinet ad istum versum: Et multum misericors omnibus invocantibus te. Noli ergo dicere: Illud mihi non dedit: Redi ad cor tuum, & conscientiam tuâ libera; interrogat, passere illi noli. Si verè Deum invocasti, certus esto, quia id forte quod volebas temporaliter, idèd nò dedit, quia tibi non proberat. Adificetur in hoc Cor vestrum, fratres, Cor Christianum, Cor fidele, ne incipiatis tristes facti, veluti fraudati desiderijs vestris, irem indignationem contra Deum. Est qui exaudit, ne dubitetis orare: qui autem exaudit, mirus manet. Age iam, inquit Chryllostomus, & illud exponamus vobis, quam multis Sanctis datum sit, deprecationis presidio servare, non solum gentes ac civitates, verum etiam orbem universum. In mentione verò deprecationis primus occurrit Paulus, ille insatiabilis Dei custos, ille custos orbis terrarum, qui

Chryl. 10. 5. l. 2. de orat. ad Deo mihi p. 594.

A per deprecationem ac assiduam obsecrationem omnes gentes salvas fecit, semper illud dicens nobis: Hujus rei gratia factio genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi.

Cum Carolus V. Imperator Augustissimus provinciam Peruanam sibi reconciliatam cuperet, nobilem illum Gascam huic negotio destinavit, eique complures chartas, sed puras & à scripturâ vacuas, solo nomine suo notatas dedit, eo consilio, ut quisquis privilegium aut munus peteret, si illud in chartâ virginè per scriptisset, jam impetrasset. Hæc tantâ tamque facili gratiâ rebelles animi in concordiam reducti. Christus ingeniosam hanc artem usurpans, & paginam puram regio nomine signatam nobis offerens: Amen, amen dico vobis, ait, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. En virginem chartam, vos in eâ quidquid placuerit, perferibite, & illud jam impetrastis. Nihil est, quod obtinere non possit oratio. Oratio igitur longè utilisima.

Italisch. ta Blanca dicitur.

Joan. c. 16. v. 23.

Ajunt Theologi cum Aquinate Doctore, Providentiam divinam ante omnem eorum constituisse orationem, ut instrumentum præcipuum ad exequenda Numinis decreta; apertè id asserens Gregorius: *Obtineri, ait, nequaquam possunt, quæ predestinata non fuerunt: sed ea, quæ sancti viri oratio efficiunt, ita predestinata sunt, ut exequi precibus obtineantur, quatenus postulando mereantur accipere, quod ei omnipotens Deus ante secula disposuit donare. Non propter hoc oramus, inquit beatus Thomas, ut divinam dispositionem immutemus, sed ut impetremus, quod Deus disposuit per orationes esse implendum. Deus plurimum gratiarum nobis impetiri cupit, sed rogatus.*

Providentia divina ante omnem eorum constituisse orationem ad exequenda Numinis decreta, Greg. 1. 1. Dial. c. 8. mod. s. Tho. 2. 1. q. 85. art. 1.

§. V.

Quinta causa: Oratio, seu Rhetorica cælestis, potentissimè persuadere novit. Deum ligat, qui sincerè orat. Dilucidissimè Christus: *Si, ait, manseritis in me, quodcumque voleritis, petetis, & fiet vobis.* Quod ab ore Domini Ioannes Apostolus excipiens: *Quidquid petierimus, inquit, accipiemus ab eo.* Et scimus, quia audit nos, quidquid petierimus. Cùm Moses in supercilio montis preces Deo allegaret, Deus se velut ligatum clamans: *Dimitte me, inquit, ut irascatur furor meus contra eos.* Dum oras, ligas me, sine igitur, ut his vinculis exolutus, manu liberâ contumaces percutiam. En rerum omnium præpotente Deo potentior est oratio. Hæc Deum vincit, & prohibet irasci: hæc ægris valetudinem, hæc vitam reddit mortais.

Joan. c. 15. v. 7.

1. Joan. c. 5. v. 15.

Exod. c. 33. vers. 10.

Oratio est potentior Deo.

Tiburtius martyr jam completum funus oratione à tumulo revocavit. Dum enim casu per plateas incederet, hominè ab alto lapsum reperit. Hic membra omnia miserabili ruinâ ita obriverat, ut parentum luctus non aliud quam sepulturam circumspiceret. At martyr stentibus: *Sinite, ait, hominem verbo alloquar, fortassis recipiet sanitatem.* Et confestim animò erecto iuxta jacentem in genua procumbens, orationem Dominicam & Symbolum tractim recitavit. Mox homo depositus, incolumis & sanus surrexit. *Nimirum oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum.*

Baron. 1. 1. anno 286. num. 11.

Psal. 33. vers. 18.

1. Reg. c. 1. v. 21.

De optimo Hebræorum iudice Regum facti hoc testantur: *Audivit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini.* Videte, obsecro, sicut Samuelis preces dicuntur esse in auribus Domini, ad ostendendam Samuelis cum Deo familiaritatem; ita Domini aures dicuntur esse in precibus iustorum, ad significandam Dei in illos liberalitatem. Id expendens Massiliensis præsul Salvianus: *Quod, inquit, Scriptura ait, aures Domini semper esse in precibus iustorum, non audientia tantam Dei, sed quædam quasi obedientia Dei designatur. Quasi Deus adeo promptus sit ad audiendas suorum preces, ut non modo audire, sed etiam obedire, non modo quod petunt, concedere, sed etiam quod imperant, velle facere videatur.*

Salvian. 2. de prov. dent. d. 1. sub inveni.

deatur. *Vinam tam promptè nos Deo, quam nobis Deus, obedi-*
diamus. Quàm beati essemus omnes, addit Salvanus, si quam
promptam erga nos Dei audientiam legimus, tam promptè ipsi
Deum audire vellemus.

Quanta hæc orationis potentia, Deum sibi habere
obedientem! Talis erat oratio beatorum Dominici
& Francisci, qui plerumque statim, quod petissent,
factum viderunt. Talis Bernardi, qui tor ægris pane
consecrato sanitatem reddidit. Talis Francisci de Pau-
lâ, qui per aquam pedes tulit illos, & cum transe-
ctionem negaret portitor, calcavit fluvii terga in fa-
mulatum subeunte naturâ. Talis Elisabethæ Principis,
quæ uni suorum aulicorum vehementissimum de no-
xis dolorem impetravit. Talis Scholasticæ virginis,
quæ cælum ut subitas pluvias effunderet, exoravit.
Tales hodièque sunt orationes amicorum Dei; vim
Deo faciunt, quod petunt, impetratum auferunt.

Diogenes Philosophus oratores vocitabat ter ho-
mines. Nam uti eum, qui nec facundus, nec humanus,
nec doctus est, hominem esse negamus; ita is qui &
desertus, & effabilis, & eruditus est, ter homo dici po-
test. At profectò quisquis rectè orare novit, & facun-
diam, & humanitatem, & doctrinam insigniter osten-
dit, proinde ter homo, dici poterit, ut qui non solum
hominibus, sed & cum Angelis, cum divinis omnibus,
cum Deo loqui didicerit, Rex Pyrrus gloriari sole-
bat, plures urbes imperio suo additas oratione Cynæ
Legati, quam suis armis. Oratio Christiani vera, &
cælum expugnat, & Deum ligat.

Æquissimum igitur est, ut cælestem hanc Rhetori-
cam, quæ non solum lucrosissima & utilissima, sed &
potentissima est, nemo non summis studiis condiscat.
De oratione longè verius quàm, de pecuniâ dixerim:
Orationi obediunt omnia.

CAPVT III.

Quale vitium in Rhetoricâ caelesti sit animi
evagatio?

De quo Za-
char. Lippe-
rio 24. Sc-
pimb.

Psal. 140.
vers. 2.
Quid ora-
tio attentâ
exigat.

1. Cor. e. 3.
v. 16. & seq.
& e. 6. v. 19.
& 2. Cor. e.
6. v. 16.

Gerardus in Pannoniâ Cannadiësis Antistes tem-
pla complura condidit, & quantum facultates
permiserant, ornavit. Hic ipse in æde D. Gregorii a-
ram posuit Matri Domini, cui thuribulum argenteum
& duos fenes assignavit, qui singulis horis Catholico
ritu thus adolent, ut cæremonis istis precandi stu-
dium tantò magis incalcesceret.

Regius vates cælestium oratorum disertissimus
David: *Dirigatur, inquit, oratio mea, sicut incensum in con-*
spectu tuo. Tam succinctè quàm artificiosè complexus
est hoc carmine Rex Hebræus, quidquid oratio at-
tenta exigit. Primum est thymiama ipsum, huius, gal-
banum, onyx, stactæ mastiche. Oratio, si vera sit, Fide-
dem, Humilitatem, Charitatem, Fiduciam, Patien-
tiam poscit.

Aterum; Thymiama templo sacrum erat, in San-
cta Sanctorum inferendum. Humanus animus tem-
plum est, & Dei domus. Tarsensis Ecclesiastes id affir-
mans: *Templum Dei sanctum est, inquit, quod estis vos.*
In huius templi adytis thymiama orationis incen-
dendum.

Tertium; Summus Sacerdos thymiama obtulit:
Omnes nostræ actiones & orationes omnem prome-
rendi & impetrandi vim obtinet ab humanæ gentis
Summo Pontifice Christo. Hinc Ecclesia rectissimè
orationibus omnibus clausulam hanc apponit: *Per*
Christum Dominum nostrum.

Quartum, Thymiama ignis animat. Si carbones
non vivant & candeant, nullus emergit odor, & si ple-
nâs thuris manus in eas excutias; ita prorsus oratio

A frigida, oratio nulla est, quam ignis Spiritus non ac-
cendit; si desit ardor orantis, desit anima orationis.

Quintum; *Dirigatur, inquit, oratio mea, sicut incen-*
sum. Ante omnia sit orantis finis sincerus, intentio re-
cta, jugis attentio. Est, qui orat, ut spectatores aut lau-
datores habeat: Est, qui orat, dum aliò mens evolat:
est, qui orat, & interim ab oratione aliena tractat; ho-
rum oratio reverà non dirigitur, sed ut fumus à vento
avehitur, & dissipatur.

Cum igitur decretum nobis sit agere de oratione
attentâ, hoc quidem capite explicabimus, quid sit ani-
mi evagatio, malæ orationis principium.

§. I.

DE oratione locuturi, principio, putem, rectè
quaerimus: *Quid est oratio?* Damascenus ad quæ-
stionem: *Oratio, inquit, est mentis elevatio ad Deum.* Vni-
cus nobis Augustinus pro mille sit, qui ad rem, *Oratio Augu-*
stina, inquit, locutio est ad Deum: Quando legis, Deus tibi lo-
quitur; quando oras, cum Deo loqueris. Igitur oratio est a-
nimæ cum Deo colloquium & conversatio.

Balthasar Alvaresius vir admodum religiosus, orâ-
di actionem describens, dicere solebat: *Oratio, est spi-*
ritum suum ad Deum elevare, eiq; res suas omnes fa-
miliariter, magnâque cum reverentiâ communicare; s. i. mibi
& majori cum fiducia quàm ullus filius erga matrem
suam habere potest: & ibi omnia sua, pretiosa & vil-
lia, parva & magna cum suo magistro ac Domino
conferre; cor suum aperire, illudque totum ita effun-
dere, ut nihil intus remaneat; illi bona & mala, pec-
cata & desideria, labores tuos & requiem aperiendo,
sicuti solet amicus cum amico cui fidit.

Atque hoc est, quod codices divini suadent, effug-
dere sicut aquam cor suum in conspectu Domini. Ut
aquam, ajunt, non ut oleum, cujus pars adhæret vasi.

Ergo cogitationes omnes, cor totum à seipso velut e-
migret in Deum. Si sic precaremur, evagationes ani-
mi non metuendæ forent. Oratio è cordis penetra-
libus emergens, homines latens, soli Deo patens, gratif-
sima, & efficacissima est. Hæc docet simplicissimè ac
sincerissimè cum Deo agere, & arcanum illud collo-
quium optimis affectionibus distinguere. Plurimum
refert vel semel saltem in die, ratione quâ dixi, se Deo
commendare, suam divinæ voluntati agglutinare, per-
severantiam ad supremum usque halitum evagitare.
Hic talis Orator quotidie seipso melior evadit. Quid-
quid de illo sentiant homines, seu delirum, sive ira-
cundum, seu futurum judicent, gratus Deo sanctus-
que est.

Sed obsecro, duos optimos Oratores cum Deo
loquentes attendamus, Abrahamum, & David Re-
gem. Abrahamus: *Loquar, inquit, ad Dominum meum,*

Gen. c. 18. cum sim pulvis & cinis. Exordium sanè præclarum, &
v. 27. conciliandæ benevolentiae aptissimum. Sed audiamus
quam dictioni suæ narrationem, quam confirmatio-
nem attemperarit. *Descendunt volucres super cadavera*

Gen. c. 15. (inquit sacer historicus) & abiebat eas Abraham. Quid
v. 11. hoc rei? Quod novum istud dicendi genus, victimam
Animâ ab

ab avibus tueri? En Rhetor iste in actu exercitio, ut
evagatio-
nibus de-
fendere in
oratione
est neces-
sarium.

Rex David in divinis colloquiis pænè assiduus:
venit servus tuus cor suum, inquit, ut oraret ad te oratione

hac. Animus meus variè huc illuc vagatus quoniam non fuit
domi, veluti columba socias secuta & seducta: tan-
dem rediit ad suum columbarium hæc avis, mens mea
malè peregrinata domum repetiit. Quando igitur
me ipsum inveni, nunc orabo, nunc colloquar cum
Deo: nam inveni cor meum, quod à me fugere so-
let,